čio, 6-12 m skersmens, su duobėmis prie pagrindo. 100 m į šiaurę nuo 5 žinomų Gatelių pilkapių (Utenos raj.) aptikti dar 25 pilkapiai - faktiškai pagrindinė pilkapyno dalis. Dabar Gatelių pilkapyne yra 30 0,3-1,3 m aukščio, 6-12 m skersmens pilkapių, išsimėčiusių 400x230 m dydžio mišku apaugusios plynaukštės plote. Dauguma sampilų apardyti lobių ieškotojų, kvartalinių linijų.

1906 m. V. Kaširskis tyrinėjo pylimą, esantį tarp Žeimenio ir Vajuonio ežerų. Jau tuomet pylimo rytinė dalis buvo sunaikinta arimų, o vakarinę perkirto XIX a. viduryje nutiestas geležinkelis. Rekučių (Švenčionių raj.) pylimas yra 100 m į pietvakarius nuo Pavajuonio (Rekučių) pilkapių, Švenčionių ir Ignalinos rajonų riboje. Pylimas piltas iš smėlio, 1,5 m aukščio bei 5 m pločio ties pagrindu. Į šiaurės rytus nuo jo yra 2 m pločio bei 0,5 m gylio griovys. Matyt tai bus XVII-XVIII a. gynybiniai įtvirtinimai.

Aplink Maneičių ir Vitkūnų piliakalnius (Utenos raj.) yra ariamos 7 ir 6 ha ploto gyvenvietės. Arime pastebėta keliasdešimt židinių vietų, tačiau nerasta nė vienos puodo šukės.

Aleksejus Luchtanas

ŽVALGOMIEJI TYRINĖJIMAI KERNAVĖJE IR JOS APYLINKĖSE

1989 m. Vilniaus universiteto Lietuvos istorijos katedros ekspedicija žvalgė Kernavės archeologijos ir istorijos muziejaus-rezervato teritoriją bei artimiausias apylinkes.

Pajautos slėnyje priešais piliakalnius, apie 90 m į šiaurę nuo Neries ir į vakarus nuo Mitkiškių vienkiemio ištirtas 56 m^2 plotas. Čia pirmosios antsalpinės terasos pakraštyje, nedidelėje aukštumėlėje, aptikti pavieniai mezolito epochos titnaginiai dirbiniai,

bei įvairių laikotarpių kultūrinis sluoksnis. Gelsvame smėlyje išlikęs neolitinės Nemuno kultūros sluoksnis su titnaginiais gremžtukais, retušuotomis skeltelėmis, trapeciniais antgaliais ir skalda. Tamsesniame rudame smėlyje virš neolito sluoksnio išlikęs ankstyvojo žalvario amžiaus sluoksnis su lipdytine storasiene, nežymiai brūkšniuota keramika ir trikampiais su įtvara titnaginiais strelių antgaliais.

Ankstyvajame geležies amžiuje šioje vietoje buvęs plokštinis kapinynas su degintiniais krūsniniais kapais. Plote aptikti 4 ar 5 suardytų kapų likučiai ir vienas sveikas dvigubas krūsninis kapas. Dviejų sudegintų žmonių kaulai buvo supilti į ovalo formos 1,3x0,8 m dydžio 0,9 m gylio duobę, kurios kraštai ir dugnas išgrįstas akmenimis. Iš viršaus kapą dengė stambesnių akmenų krūsnis, žymėjusi jo vietą to meto žemės paviršiuje. Vienintelė įkape - 2,5 apvijų žalvarinės vielos įvijėle. Pagal stratigrafiją ir analogijas Paveisininkuose (Lazdijų raj.) kapai datuotini III-II a. pr.m.e. Pirmaisiais m.e. amžiais šioje teritorijoje buvusi gyvenvietė. Rastos stulpavietės su akmenimis ir be jų, ūkinės duobės, kuriose buvo geležies gargažės, nežymiai grublėta, brūkšniuota ir gludinta Pševorsko kultūros keramika, Djakovo tipo svorelio fragmentas, molinis diskas - paplotėlis, geležinės ylos, žalvarinis diržo apkaustas ir kt. Dar kartą čia apsigyventa XIV a. Aptiktos stambios ūkinės duobės, žiestų puodų, papuoštų bangelių ir tiesių horizontalių juostų ornamentu, fragmentai, geležinės cilindrinės spynos mechanizmas.

Pušyne prie Neries, pirmosios terasos pakraštyje, 30 m atstumu nuo upės, ištirtas 16 m^2 plotas. Smėlyje rasta titnago skaldos ir dirbtinių, tarp jų ir episvidrinis strėlės antgalis. Aptiktos dvi duobės - mažesnė pailga 1,6x0,8 m dydžio, 0,6 m gylio. Duobėje tarp pilko degėsingo smėlio rastas sveikas lipdytinio puodo kruopėtu paviršiumi dugnas ir pakraštėlio šukės, gludinto akmeninio dirbinio nuoskalos ir kiaulės kaukolės fragmentai. Didesnė duobė - apie 1,6-1,8 m skersmens ir 0,25 m gylio, netaisyklingos formos. Duo-

béje tarp gausių degėsių rastos sveikos dvinares žirklės, peilio arba pjautuvo viršūnė, susilydžiusių žalvarinių papuošalų fragmentai, žiesta ir ant rato tik aplyginta keramika, puošta bangele ir tiesių horizontalių juostų ornamentu bei įkartomis pakraštėlio briaunoje. Duobės pakraštyje aptinkta sidabrinė lietuviška moneta, kurios averse Vytis, jojantis į kairę, reverse - dvigubas kryžius skyde. Monetos averse pakraštyje įrašo likučiai "ПЕЧТ ...", reverse raidės neįskaitomos. Monetos svoris - 0,629 g. Ji kaldinta greičiausiai Jogailos tarp 1387 ir 1392 m., pateko į duobę ne vėliau kaip 1390 m, kai buvo galutinai apleistas visas Pajautos slėnis. Mažesnė duobė datuojama pirmaisiais m.e. amžiais, didesne - XIII-XIV a. Duobės greičiausiai apeiginės paskirties, o ši vieta, matyt, buvo Kernavės alka.

Apie 0,9-1,1 km į pietus nuo piliakalnių, abipus Kernavės upelio, netoli jo žiočių šalia Šemeniškių kaimo, aptiktos dar dvi gyvenvietės. Dešiniajame Kernavės upelio krante buvusi gyvenvietė priskiriama neolitui ir pirmiesiems m.e. amžiams. Čia rasti nežymiai šlifuoti titnago dirbiniai ir skeltės, ryškiai brūkšniuota ir grubleta keramika, molinis dvigubo nupjauto kūgio formos verspstukas. Kultūrinis sluoksnis sunaikintas ariant. Didesnė gyvenvietė buvo pirmosios Neries terasos pakraštyje, kairiajame Kernavės upelio krante, priešais pirmąją salą Neryje. Čia 100x50 m plote išliko apardytas iki 0,8 m storio kultūrinis sluoksnis. Rasta nežymiai grubletos keramikos, geležies gargažių iš I m.e. tūkst. pirmosios pusės, o XVI-XVII a. kaimavietėje - koklių fragmentų, žiestos keramikos, 1622 m. sidabrinis Zigmanto Vazos pusantrokas. Arčiau Neries, ariamo lauko paviršiuje, aptikta neolito ir ankstyvojo žalvario amžiaus titnago dirbinių bei skaldos.

Į rytus nuo minėtų gyvenviečių, ariamame lauke, pirmoje Neries terasoje, trijose vietose randama brūkšniuotos ir grubletos keramikos.

Žvalgant drauge su muziejaus darbuotojais ketvirtosios terasos pakraštį, apie 0,4 km į rytus nuo Liz-

deikos piliakalnio, už Kriveikiškių kaimo, pačiame terasos iškišulio gale šalia Kernavėlės upelio rastas penktas Kernavės piliakalnis. Jo vakarinis pietvakarinis ir pietinis šlaitai leidžiasi į Neries ir Kernavėlės slėnį, jie statūs, 20-22 m aukščio. Šiaurėje, nuo aukštumos 4 m aukščio pylimas, rytuose - griovys, kurio dugnu iš gretimos kūdros teka vanduo. Rytinis šlaitas nuožulnus, tik 7 m aukščio. Aikštelė mažytė, 11 m ilgio šiaurės-pietų kryptimi ir 5 m pločio, nuolaidėja į pietus. Piliakalnio aikštelėje šiauriniame šlaite ir papėdėje ištirta 15 m^2 tranšėja - pylimo pjūvio. Pylimo viršūnėje aptikta stambi, apdėta akmenimis stulpavietė ir molio tinko juosta. Supiltiniame priemolyje rasta viena grublėtu paviršiumi ir kelios žiestų puodų šukės. Piliakalnis, matyt, buvo žvalgybinės paskirties ir XIV a. gynė Kernavės pilių prieigas. Apie 30 m į šiaurės rytus nuo piliakalnio pastebėtas arimo suardytas kultūrinis sluoksnis su XIV-XV a. žiesta keramika.

Neries slėnyje prie Ardiškio, pirmoje terasoje, apie 200 m į vakarus nuo pilkapyno ir apie 40 m į rytus nuo Neries, 100x50 m plote, aptikta neįtvirtinta gyvenvietė. Trijuose šurfuose rastas iki 1 m storio kultūrinis sluoksnis su grublėta ir žiesta su bangelės ornamentu keramika, geležies gargažėmis. Gyvenvietė datuojama I m.e. tūkst. antrąja puse - II tūkst. pradžia.

Algimantas Merkevičius (jaun.)

PRIENŲ RAJONO ARCHEOLOGIJOS PAMINKLŲ ŽVALGYMAS

1988 m. MMT žvalgė Prienų rajono archeologijos paminklus. Aplankyta daugiau kaip 80 objektų, iš kurių 52 buvo archeologijos paminklų sąrašuose. Paaiš-